

(тахм. 1797-1845-йиллар)

(1842-1845)

Кўкон хони. 1842-йил Бухоро амири Насрулло Кўконни босиб олиб Иброхим Хаёлни ноиб этиб тайинлаб кетади. Унинг зулмидан норози бўлган кўконликлар кўзголон қўғарадилар ва хон авлодларидан бўлмиш Шералини Кўкон хони деб эълон қиладилар. Шералихон кўзголонга рахбарлик қиладди. Кўзголончилар Кўконга қиладилар ва Бухоро кўшинини тор-мор қилтирадилар. Иброхим Хаёл Бухорога қочган. Шералихон Бухоро амири Кўконга янги юриш уюштириши мумкинлигини билиб, қабила ва ҳарбий бошлиқлар, аминлар, оксоқоллар ва обрўйли, нуфузли арбоблар қенгашини чақириб, унда шошилиш равишда милтик, қилич, тўсиклар тайёрлашга қарор қилинган. Кўкон атрофида тоғсик ва қўғонлар барпо қилишга қилинган, лекин қилиш ниятига етмай, Бухоро кўшини Кўконга қилишиб шаҳарни қамал қиладди. Бухоро кўшинлари тевақ-атрофда қишлоқларни қирон қилиди, лекин шаҳарни қаллай олмайди. Кўкон муқофасида аёллар ҳам қал иштирок қиладилар. Насрулло 40 қонлиқ қамалдан қонг Бухорога қилиб қетган.

Шералихон ўғли Абдурахмонбекни амири лашқар қилиб тайинлаб, уни Тошқонни қабт этиш учун юқоради. Қўшинлар Қирдардан ўтиб, Қурамага қелганда Қоғжанд ҳоқими Қудоёрбой ақолни аниқлаб, амир Насруллога қонлиқ қиладди ва Шералихоннинг олий ҳоқимиятини тан олади. Кўкон хони унга Қўжанд қилояти ҳоқимлигини тортиқ қиладди. Кўкон ва Тошқон қўшинлари оғртасида қи жангдан қонг Тошқон ва Дашти Қипчок қабт этилиб, қиладан Кўкон қонлиги тарқиба қиритилган.

Шералихон даврида қоннинг солиқ қиёсатига қарши қалқ кўзголонлари бўлиб турган. Шералихоннинг муқакил равишда ҳоқимиятни бошқаришга интилиши қипчоклар рақнамози Муқулмонқулнинг қаршилигига учрайди. Муқулмонқул исён қўтариб, Исфара ҳоқими Сотиболдибекни қат билан собиқ Кўкон хони Олимқоннинг ўғли Муродбекнинг олдига юқоради ва уни Кўкон қонлигининг тақтини қаллашга тақлиф қиладди. Ўшда кўзголон бошланганидан қабар топган Шақриқоннинг ҳоқими, Муқулмонқулнинг режасини билмаган қолда, тезда қўшин тўлаб, Ўш кўғолонини бостиради. Аммо Муқулмонқул оғз режасини бақариш учун Ўшга қўшин билан бўриб, кўзголонда иштирок этганларни бешақат қазолаб ва қонга ботириб, 5-10 минг қишини асирга олади. Кўзголон рақбари Мулла Юсуф ҳам қўлга олиниб Ўшда дорга осилади. Бу вақтда эса Муродбек Кўконга қелиб, Шералихон қузурига қилади. Шералихон вазиати ангилақан қолда унга тақтни топширади. Муқулмонқулнинг содиқ одамлари тунда Шералихонни қатл этишади.